

ปัจจัยในการเสนอข่าวสารผิดพลาด และการยอมรับของหนังสือพิมพ์

นายอภิชาติ ศักดิ์เศรษฐ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสารสนเทศศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาการหนังสือพิมพ์ ภาควิชาวารสารสนเทศ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-334-269-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**THE FACTORS OF INCORRECT REPORTING
AND THE ACCEPTANCE OF THE NEWSPAPERS**

Mr. Apichat Sakdiset

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Journalism

Department of Journalism

Faculty of Communication Arts

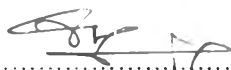
Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-334-269-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยในการเสนอข่าวสารผิดพลาด และการยอมรับของหนังสือพิมพ์
โดย นายอภิชาติ ศักดิ์เศรษฐ์
ภาควิชา วารสารสนเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ สุกัญญา สุคบรรทัด

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานคณะกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. พีระ จิรโสภณ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ สุกัญญา สุคบรรทัด)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ รจิตลักษณ์ แสงอุไร)

อภิชาติ ศักดิ์เศรษฐ์ : ปัจจัยในการเสนอข่าวสารผิดพลาด และการยอมรับของหนังสือพิมพ์
(THE FACTORS OF INCORRECT REPORTING AND THE ACCEPTANCE OF THE
NEWSPAPERS) อ.ที่ปรึกษา: ศ.สุกัญญา สุกบรรทัด : 244 หน้า. ISBN 974-334-269-9

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ รวมถึงการแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้น งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาจากกรณีศึกษาการเสนอข่าวผิดพลาดในหนังสือพิมพ์รายวันในช่วงปีพ.ศ. 2542 รวม 9 ชื่อฉบับ รวม 18 กรณี และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักหนังสือพิมพ์ระดับบรรณาธิการจากหนังสือพิมพ์ 9 ชื่อฉบับ ผู้ได้รับผลกระทบจากการเสนอข่าวผิดพลาด 9 คน และนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน 2 คน

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ มี 3 ประเภทคือ 1.การใช้ภาษา 2.การตีความหรือหยิบประเด็น และ 3.การอ้างอิงแหล่งข่าวหรือข้อมูล ปัจจัยที่ทำให้เกิดความผิดพลาดในการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ ประกอบด้วย นักข่าว แหล่งข่าว เจื่อนใจเวลา และนโยบายองค์กร ทั้งนี้ นักข่าวถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดความผิดพลาด โดยมีปัจจัยแวดล้อมสำคัญคือ มาตรฐานทางวิชาชีพ และวัฒนธรรมทางสังคม เป็นตัวกำหนด เชื่อมโยงถึงนโยบายองค์กรที่มีบทบาทอย่างสูงในการชี้นำการทำงานของนักข่าว ส่วนแหล่งข่าว หรือเจื่อนใจเวลา เป็นเพียงปัจจัยส่วนหนึ่งในกระบวนการผลิตข่าวสารที่สามารถควบคุมได้โดยนักข่าว

สำหรับเจื่อนใจการยอมรับหรือไม่ยอมรับผิดเมื่อหนังสือพิมพ์เสนอข่าวผิดพลาด ขึ้นอยู่กับ จิตสำนึกของนักหนังสือพิมพ์เองเป็นสำคัญ โดยจะพิจารณาถึงข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี ผู้ได้รับผลกระทบ นโยบายองค์กร รวมทั้งกฎเกณฑ์ข้อบังคับทางกฎหมายและจริยธรรม โดยรูปแบบที่หนังสือพิมพ์ใช้ในการยอมรับผิดคือ การลงจดหมายโต้แย้ง ประกาศชี้แจง ลงข่าวแก้ไข ล้อมกรอบขอร้อง และยุติการเสนอเนื้อหาที่ผิดพลาด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการเจรจาต่อรองกับผู้เสียหายเป็นสำคัญ ส่วนรูปแบบการไม่ยอมรับผิดประกอบด้วย การไม่เสนอคำชี้แจงจากผู้โต้แย้ง เสนอข่าวหรือข้อความตอบโต้ผู้โต้แย้ง และเสนอข่าวหรือข้อความยืนยันในข้อเท็จจริงเดิมต่อไป

ในประเด็นวิธีการป้องกันความผิดพลาดในการเสนอข่าวสาร บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้ได้รับผลกระทบ และนักวิชาการ เห็นร่วมกันว่า จะต้องเร่งปรับปรุงมาตรฐานวิชาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักข่าวให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานข่าวอย่างแท้จริง ทั้งนี้ผู้ได้รับผลกระทบและนักวิชาการเสนอว่า ถึงเวลาที่ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์จะต้องมีใบประกอบอาชีพตามกฎหมาย

ภาควิชา.....วารสารสนเทศ.....
สาขาวิชา.....การหนังสือพิมพ์.....
ปีการศึกษา.....2542.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

APICHAT SAKDISET : THE FACTORS OF INCORRECT REPORTING AND THE ACCEPTANCE OF THE NEWSPAPERS. THESIS ADVISOR : PROF. SUKANYA SUDBANTHAD. 244 pp. ISBN 974-334-269-9

The main objective of this research was to study the factors of incorrect reporting and the acceptance of the newspapers. The research was designed to collect data by analyzing eighteen incorrect reporting cases from nine Thai daily newspapers published in 1999. Furthermore, data were collected by depth-interview nine editors of those newspapers, nine injured persons and two media academics.

The findings indicate that there are three kinds of the incorrect reporting focusing on 1. Misuses of language 2. Information Interpreting and issue 3. Data and news sources reference. The main factors of incorrect reporting are composed of journalists, news sources, time constraints and newspaper policies. But the most importance factor is the journalists and the main subordinate factors are journalistic standard , social culture and newspaper policies. Other factors : news sources or time constraints are some parts of reporting process which can be controlled by the journalists.

The acceptance or refusal incorrect reporting is importantly depended on journalist's awareness of facts, injured persons, newspaper policies, legal matters and morality. There are many ways that the newspapers use to express their concern to injured persons, depending on how they negotiate, such as printing an argument letters, corrections, apology from the defendant in newspaper or stop reporting an incorrect issue. On the other hand, they will continue to report or publish that issue and deny to print a defendant's argument if they believe that it is correct.

In the opinions of news editors, injured persons and media academics, they all agree that they should improve a journalistic standard for increasing developing journalists' knowledge in any field and reporting skill for preventing an incorrect reporting. Moreover, injured persons and media academics suggest that it is time for the journalist to have a license.

ภาควิชา.....วารสารสนเทศ.....
สาขาวิชา.....การหนังสือพิมพ์.....
ปีการศึกษา.....2542.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยคำแนะนำและความช่วยเหลือที่ประโยชน์อย่างยิ่งของ ศาสตราจารย์ สุกัญญา สุกบรรทัด ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้จุดประกายความคิดเรื่องจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ รองศาสตราจารย์ ดร.พิระ จิรโสภณ ในฐานะประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ รจิตลักษณ์ แสงอุไร ในฐานะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำงานวิจัยชิ้นนี้ ทั้ง 3 ท่านถือเป็นครูที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาหนังสือพิมพ์อย่างไม่รู้จักจบสิ้นให้กับผู้วิจัยตลอดมา ทั้งในห้องเรียนและในการปฏิบัติหน้าที่ทางวิชาชีพ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ผู้สอนในหลักสูตรปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่าน ที่ทุ่มเทให้ความรู้วิชาการหนังสือพิมพ์แก่ผู้วิจัยอย่างไม่มีจักเหน็ดเหนื่อย รวมถึงเจ้าหน้าที่ภาควิชาวารสารสนเทศ ที่อำนวยความสะดวกในการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณ พี่ และเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่ได้ช่วยเหลือเกื้อหนุนเป็นอย่างดีมาตลอด 2 ปีของการศึกษา

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่เสียสละเวลาตอบคำถามในการสัมภาษณ์ประกอบงานวิจัยชิ้นนี้ตามรายนามดังนี้ คุณไพฑูรย์ สุนทร, คุณกัมแพง ภริตานนท์, คุณศักดิ์ดา นพเกตุ, คุณศุภย์ ศิริกุลพิพัฒน์, คุณจตุกร บุนปาน, คุณสรกต อุดลยานนท์, คุณอดิศักดิ์ ลิ้มปรั่งพัฒน์กิจ, คุณสมชาย มีเสน, คุณอายุษ ประทีป ณ ถลาง, พระปลัดสุธรรม สุขัมโม, น.พ.ประเวศ วัชชี, พล.ต.ท.เสรี เดิมยเวส, คุณนพพล ธรรมวัฒน์, คุณอัญชลี วานิช เทพบุตร, คุณรัตนา อนันต์นาคินทร์, คุณจินตหรา สุขพัฒน์, คุณอุษาสินี รวีทอง, คุณสุนันท์ อิศวรชัย, รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และ รศ.พิศิษฐ์ ชวลาธวัช

ขอบคุณคุณภัทริรา หาญสกุล รวมถึงเพื่อน พี่ น้อง และผู้เคารพนับถือทุกท่านที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลงได้ ขอขอบคุณบริษัท มติชน จำกัด ที่สนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมความรู้ในระดับปริญญาโทบริหารศึกษา เพื่อนร่วมงานทุกท่านที่ช่วยแบกรับภาระในระหว่างที่ผู้วิจัยต้องทุ่มเทให้กับการเรียนและการทำวิจัย ศูนย์ข้อมูลมติชน และหอสมุดแห่งชาติ ที่เอื้อเพื่อข้อมูล

ขอขอบคุณแม่และพี่ทุกคนที่ใจกว้างใจเสมอมา ขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัวทุกคนที่ให้การสนับสนุนการเรียนและการทำวิจัยครั้งนี้

สุดท้าย ขอขอบคุณคุณพนิดา ศักดิ์เศรษฐ์ และค.ช.ภาณุรุจ ศักดิ์เศรษฐ์ ที่คอยเป็นกำลังใจอย่างใกล้ชิดตลอดเวลาจนสำเร็จการศึกษา

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยชิ้นนี้จะเป็ประโยชน์ทั้งในแง่วิชาชีพและวิชาการหนังสือพิมพ์ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต หากมีข้อผิดพลาดใดๆในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยกราบขออภัยและน้อมรับไว้ด้วยความสำนึก

อภิชาติ ศักดิ์เศรษฐ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	6
1.3 วัตถุประสงค์	6
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.5 ขอบเขตการวิจัย	7
1.6 นิยามศัพท์	7
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดเรื่องข่าว	9
2.2 แนวคิดเรื่องนายทวารข่าวสาร	14
2.3 แนวคิดเรื่องการใช้ภาษา	15
2.4 แนวคิดเรื่องการเสนอความจริงในหนังสือพิมพ์	17
2.5 แนวคิดเรื่องจริยธรรมหนังสือพิมพ์	20
2.6 แนวคิดเรื่องการควบคุมสื่อมวลชน	22
2.7 แนวคิดเรื่องเสรีภาพและความรับผิดชอบต่อสังคม	29
2.8 แนวคิดเรื่องการเป็นเจ้าของสื่อและองค์กรหนังสือพิมพ์	31
2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
2.10 ข้อเสนอพื้นฐานเบื้องต้น	36
3 ระเบียบวิธีวิจัย	38
3.1 แหล่งข้อมูล	40
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	40
3.3 เครื่องมือในการวิจัย	40
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เนื้อหา	40
ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ผลการวิจัย	45
	4.1 ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เนื้อหาและการสัมภาษณ์เชิงลึกท้ายกรณีศึกษา	45
	กรณีศึกษาที่ 1 กรีนการ์ดซัมมชโย	48
	กรณีศึกษาที่ 2 ไบโพลีวสุเทพ-อัญชลี	56
	กรณีศึกษาที่ 3 เสรี-ครูเก็ก	62
	กรณีศึกษาที่ 4 ชารินทร์-ผู้จัดการ	71
	กรณีศึกษาที่ 5 ไไล่ออกผู้พิพากษา	80
	กรณีศึกษาที่ 6 หนีมือบ-คุกคามไทย โพสต์	85
	กรณีศึกษาที่ 7 อภิสัทธ์เบี้ยวรงค์	94
	กรณีศึกษาที่ 8 มือถือสี่ระเบิดป้อม	101
	กรณีศึกษาที่ 9 เจ็มจิมแพร์เฮดส์	107
	กรณีศึกษาที่ 10 ศ.ศ. ส้มละลาย	114
	กรณีศึกษาที่ 11 ทูเรศ-ทูเลด	119
	กรณีศึกษาที่ 12 จินตหราทอง	125
	กรณีศึกษาที่ 13 คดีห้างทองเสี่ยชีวิต	131
	กรณีศึกษาที่ 14 พลเอกสังฆาห้างทอง	140
	กรณีศึกษาที่ 15 ลือประจวบลาออกจากรัฐมนตรี	147
	กรณีศึกษาที่ 16 ลูกสุนัขตายในทำเนียบรัฐบาล	152
	กรณีศึกษาที่ 17 ทูจรีตกรุง ไทย	160
	กรณีศึกษาที่ 18 วายทูเคการบินไทย	166
	4.2 สรุปผลการวิเคราะห์เนื้อหา	170
	4.3 ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องและนักวิชาการ ในกรณีรายงานข่าวผัดพลาด	174
	4.4 สรุปผลความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องและนักวิชาการ ในกรณีรายงานข่าวผัดพลาด	190
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	195
	5.1 สรุปและอภิปรายผล	195
	5.2 ข้อเสนอแนะต่อหนังสือพิมพ์	216
	5.3 ข้อเสนอแนะทางวิชาการ	216
	รายการอ้างอิง	218
	ภาคผนวก	223
	ภาคผนวก ก	224
	ภาคผนวก ข	227
	ประวัติผู้วิจัย	244

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 1) กรณี กรีนการ์ดซัมมิตโย.....	47
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 2) กรณี ไบปอลิวิสุเทพ-อัญชลี.....	55
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 3) กรณี เสรี-ครูแก้ว.....	61
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 4) กรณี ธารินทร์-ผู้จัดการ.....	70
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 5) กรณี ไล่ออกผู้พิพากษา.....	79
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 6) กรณี หนีมือบ-คุกคามไทยโพสต์.....	84
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 7) กรณี อภิสิทธิ์เนียนัด.....	93
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 8) กรณี มือถือสี่ระเบิดป้อม.....	100
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 9) กรณี เข็มจิ้มแพร์เฮดส์.....	106
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 10) กรณี ส.ส.ล้มละลาย.....	113
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 11) กรณี ทูเรศ-ทูเลต.....	118
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 12) กรณี จินลหราห้อง.....	124
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 13) กรณี คดีฆาตกรรมห้างทอง.....	130
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 14) กรณี พลเอกตั้งมาห้างทอง.....	139
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 15) กรณี ลือประจวบลาออกจากรัฐมนตรี.....	146
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 16) กรณี ลูกสุนัขตายในทำเนียบรัฐบาล.....	151
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 17) กรณี ทูจริศกรุงไทย.....	159
ตารางบันทึกข้อมูล (ตารางที่ 18) กรณี วยเหตุเคการบินไทย.....	165

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	แผนภาพแสดงการควบคุมสื่อมวลชน.....	23
ภาพที่ 2	แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	37